

KOMENTAR: NATO OSTAJE NA ISTOM KURSU NA BALKANU

Author: [Christopher Bennett](#)

Dolazak novih EU snaga na mesto SFOR-a u Bosni ne znaci da ce NATO biti manje posvecen stabilnosti.

Sa zavrsetkom mandata Stabilizacionih snaga pod vodjstvom NATO, nakon cega je Evropska unija preuzela odgovornost za svakodnevnu bezbednost u Bosni i Hercegovini, privedena je kraju vazna faza u angazmanu alijanse na Balkanu.

Ipak, kraj Stabilizacionih snaga, SFOR, treba posmatrati ne kao pocetak povlacenja NATO iz regiona vec kao pocetak procesa koji ima za cilj da citavu jugoistocnu Evropu usadi u evro-atlantske strukture.

Cak i po angazovanju EUFOR-a – zvanicni datum predaje duznosti bio je November 2 – NATO zadrzava sopstveni vojni stab koji ce se koncentrisati na reformu odbrane, pripremu Bosne i Hercegovine za clantsvo u Partnerstvu za mir, i konacno clanstvo u samoj alijansi.

Stab NATO, na cijem ce celu biti gneral SAD sa jednom zvezdicom, sa oko 150 ljudi, takodje ce raditi na antiterorizmu, hapsenju osumnjiceni za ratne zlocine i prikupljanju obavestajnih podataka. Pored toga, SAD ce ostati u zemlji sa oko 200 vojnika u Tuzli. Baza SAD sluzice kao centar za pripremu i obuku za druge operacije.

Saradnja izmedju Evropske unije i NATO u Bosni i Hercegovini odvijace se u skladu sa paketom sporazuma koji je poznat pod imenom "Berlin plus", po sednici NATO na kojoj su se ministri spoljnih poslova zemalja clanica NATO slozili da formiraju Evropski identitet bezbednosti i odbrane i za tu svrhu obezbede sredstva NATO-a. U praksi, ovaj aranzman ima za cilj da izbegne nepotrebno udvajanje kapaciteta izmedju ove dve organizacije i obezbedi njihovu blisku saradnju.

Strateski komandant EU misije u Bosni i Hercegovini bice Zamenik vrhovnog komandanta NATO za Evropu, koji je takodje i najvisi oficir EU, i nalazi se u Stabu vrhovne komande objedinjenih snaga za Evropu, SHAPE, u Monsu u Belgiji,

Lanac komande ce ici od EU jedinice u SHAPE do sledece EU jedinice u Komandi objedinjenih snaga u Napulju – koja je trenutno nadlezna za SFOR i snage na Kosovu, KFOR – da bi se obezbedilo da ove dve misije deluju koordinirano. Postoje i planovi za vanredne situacije na osnovu kojih NATO moze obezbediti dodatne snage ako to bude potrebno.

Mandat EUFOR-a ce se zasnivati na novoj rezoluciji Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i imace pocetne snage od 7.000 ljudi – iste velicine kao i SFOR. To je samo mali deo od 60.000 teze naoruzanih i bolje opremljenih jedinica koje je NATO predvodio na pocetku misije, poznatih pod imenom Snage za implementaciju ili IFOR, a koje su bile angazovane u Bosni u decembru 1995.

Bezbednosna arhitektura u Bosni po okoncanju sukoba 1995. godine – u koje su bile ukljucene tri suprotstavljene oruzane sile – nije pogodovao ostvarivanju dugorocne stabilnosti. Od tada, NATO i druge medjunarodne organizacije su radile sa razlicitim vlastima u Bosni, unutar okvira Komisije za reformu odbrane, u cilju reforme odbrambenih struktura u zemlji. Ovaj pristup doneo je plodove 2003. godine kreiranjem jedinstvenog ministarstva na drzavnom nivou, i potom zajednickog staba i operativne komande.

NATO sada preuzima vodeću ulogu unutar Komisije za reformu odbrane i radice zajedno sa bosanskim vlastima na održavanju koraka reformi u dolazecim godinama.

Pored implementacije programa reforme odbrane, Bosna i Hercegovina mora pokazati da maksimalno saradjuje sa Medjunarodnim krivicnim sudom za bivšu Jugoslaviju u Hagu, što uključuje i hapsenje bivšeg predsednika bosanskih Srba Radovana Karadzica, kao preduslov za ulazak Bosne u Partnerstvo za mir.

Model za EU-NATO saradnju u Bosni i Hercegovini prvo je ustanovljen u Makedoniji. Tamo je NATO preneo odgovornost za održavanje mira na Evropsku uniju u aprilu 2003. godine, ali je zadržao u zemlji vojni stab sa 180 ljudi. NATO stab se i dalje nalazi tamo i pomaze vlastima u Skoplju u sprovođenju reforme odbrane i pripremama za prijem u članstvo alijanse, i takođe pruža podršku drugim NATO misijama na Balkanu.

Pretnja nove erupcije nasilja najizraženija je na Kosovu, gde je NATO morao da angazuje dodatne jedinice, a mirovne snage pod vodjstvom alijanse su bile primorane da primene silu da bi održale red i zaštitile srpske zajednice u neredima iz marta 2004. godine. Iz tog razloga, NATO održava izraženo vojno prisustvo u provinciji, sa oko 17.500 ljudi. Ali to je, ipak, daleko manje nego prvobitno angazovanih 50.000 ljudi, koliko ih je bilo u KFOR-u u junu 1999. godine.

Pred izbijanje martovskih nereda, sve medjunarodne organizacije su preispitivale svoju politiku prema Kosovu, a pokrenuto je i nekoliko važnih inicijativa u cilju revitalizacije politickog procesa tako da se spreči dalje nasilje.

Mada je veoma bitno da se pokaze da se nasilje ne isplati i da ucesnici u nasilnim neredima budu izvedeni pred lice pravde, pitanje koncnog statusa Kosova, koje se nalazi na cekanju jos od NATO vazdusne kampanje 1999. godine, verovatno ce doći na red za resavanje tokom 2005. godine.

Dokle god status Kosova ostaje neresen, KFOR ce imati posebnu odgovornost za održavanje stabilnosti okruzenja, sa mandatom koji pociva na Rezoluciji 1244 Saveta bezbednosti UN i Vojnotehnickom sporazumu izmedju NATO i Vojske Jugoslavije. Tenzije ce verovatno biti pojačane u periodu pred i za vreme pregovora o konacnom statusu.

Posle martovskih nereda, KFOR i Prelazna administracija UN na Kosovu, UNMIK, razvili su detaljne planove za vanredne situacije sa jasno odredjenim odgovornostima za resavanje slicnih situacija u buducnosti.

Takođe su pokušali da angazuju lokalne zajednice za rad na problemima bezbednosti objedinjujuci KFOR, Kosovsku policijsku sluzbu, UNMIK policiju i nastajuce kosovske institucije u novo telo poznato pod imenom Grupa za podršku bezbednosti na Kosovu. Ipak, do danas, kosovski Srbi su odbijali da ucestvuju u radu ovog tela, cime je negov potencijal narusen.

Jedan od najvećih izazova jeste ubedjivanje kosovskih Srba da je u njihovom interesu ucestvuju u politickom zivotu. Medjutim, dok je na prvim izborima za skupstinu Kosova 2001. godine glasalo oko 90.000, u oktobru ove godine izaslo ih je samo 2.000. Ogromna vecina, bilo iz ubedjenja ili zbog zastrasivanja, prihvatila je poziv na bojkot koji je dosao iz Beograda. Zapravo, kljuc za promenu stava Srba na Kosovu, u trenutku kada se cini da se pregovori o konacnom statusu priblizavaju, moze u krajnjoj instanci zavisiti od odluka donetih u Beogradu.

Razvoj dogadjaja u Srbiji i Crnoj Gori i dalje ima siroke implikacije kako za Kosovo tako i za dobar deo ostatka regiona.

Posle rusenja bivšeg predsednika Slobodana Milosevica 2000. godine, Beograd je zauzeo sasvim drugaciji

kurs u spoljnoj politici i u nacelu se okrenuo pragmaticnoj i konstruktivnoj politici prema NATO, cak i u periodima povisene tenzije, kao za vreme nasilja na Kosovu u martu.

U junu 2003. godine, Beograd je formalno podneo zahtev za prijem u clanstvo NATO programa Partnerstvo za mir. Od tada, vojni oficiri i civili ucestvuju u NATO kursevima za orijentaciju. Ovi kursevi imaju za cilj da pruze polaznicima osnovna znanja o alijansi kao i da ih upute u problematiku regulisanja kriza, funkcionisanje operacija pružanja podrške miru i saradnju vojske i civilnog sektora.

Do novembra 2003. godine odnosi izmedju NATO i Srbije i Crne Gore su se poboljsali u takvoj meri da je tadasnji generalni sekretar alijanse, lord Džordž Robertson, mogao da poseti Beograd u okviru svoje oprostajne turneje po bivsoj Jugoslaviji.

Srbija i Crna Gora je nedavno ostvarila napredak u reformi odbrane i saradjivala je sa tribunalom u Hagu, za sta je najzapazeniiji primer izrucenje Milosevica. Medjutim, saradnja je tokom poslednje godine oslabila pa i dalje stoji nekoliko zahteva koji moraju biti ispunjeni pre nego sto zemlja bude primljena u Partnerstvo za mir.

Beograd ce morati da isporuci u Hag najnotornije osumnjicenike optuzene za ratne zlocine koje krije – a narocito bivseg vrhovnog komandanta bosanskih Srba, generala Ratka Mladica. I mora odustati od tuzbe protiv zemalja clanica NATO i njihovih lidera pred Medjunarodnim sudom, koja se odnosi na bombardovanje 1999. godine.

Podsticaj Beogradu da ispunimo NATO zahteve jeste potencijalna pomoc koju moze ocekivati kao ucesnik u Partnerstvu za mir. NATO vec pomaze susednim zemljama koje su usle u reformu sektora bezbednosti, nudeci im, izmedju ostalog, programe za obuku vojnog personala za civilni zivot i preuredjivanje nekadasnjih vojnih baza za upotrebu u miru.

Postajuci clanica Saveta evro-atlantskog partnerstva, Srbija i Crna Gora bi napravil prvi korak na putu evro-atlantskih integracija i stekla glas u NATO forumu.

NATO i medjunarodna zajednica kao celina takodje bi imali znacajne koristi od clanstva Srbije i Crne Gore u Partnerstvu za mir, posto nece biti lako rekonstruisati dugorocnu bezbednost i stabilnost u regionu bez Beograda kao konstruktivnog partnera.

Uprkos mnogim nerazresenim problemima na Balkanu, napredak se ostvaruje.

Mada je taj napredak cesto usporen, Balkan se svakako nije pokazao kao kosmar koji su neki analiticari predvidjali kada je NATO prvi put intervenisao u Bosni i Hercegovini 1995. godine – otuda i odluka da se okonca misija SFOR-a.

Mada se njihove uloge i odgovornosti mogu menjati, Evropska unija, NATO i drugi medjunarodni akteri moraju nastaviti svoje partnerstvo koliko god dugo to bude bile potrebno da bi se rekonstrukcija i stabilizacija u regionu ucinili samoodrzivim i ireverzibilnim.

Kristofer Benet je urednik izdanja NATO Review, autor knjige Yugoslavia's Bloody Collapse (New York University Press, 1995), i bivsi urednik Izvestaja o blakanskoj krizi u izdanju IWPR. Poslednje izdanje NATO Review bavi se NATO iskustvom u bivsoj Jugoslaviji i izazovima koji predstoje, a moze se pogledati na adresi <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/english/main.htm> Takodje mozete dobiti besplatan stampati primerak ako posaljete zahtev na adresu distribution@hq.nato.int

Location: Balkans
Macedonia
Albania
Serbia

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/komentar-nato-ostaje-na-istom-kursu-na-balkanu>